CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL GERARD HOGAN
prezentate la 15 aprilie 2021 [1]

Cauza C-65/20

VI
împotriva
KRONE – Verlag Gesellschaft mbH & Co KG

[cerere de decizie preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria)]

„Cerere de decizie preliminară – Protecția consumatorilor – Directiva 85/374/CEE – Răspunderea pentru produsele cu defect – Noțiunea de «produs cu defect» – Exemplarul fizic al unui cotidian care conține sfaturi inexacte privind sănătatea”

I. Introducere

1. În cazul în care un cotidian publică sfaturi inexacte privind sănătatea într-o rubrică zilnică redactată de un editorialist independent, cotidianul poate fi acționat în justiție pentru motivul că a distribuit un produs cu defect în sensul Directivei 85/374/CEE a Consiliului [2] (denumită în continuare „Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect”) atunci când un cititor al ziarului susține că a suferit o vătămare corporală după ce a urmat un astfel de sfat? Aceasta este în esență întrebarea inedită legată de interpretarea Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, care este adresată prin intermediul prezentei cereri de decizie preliminară formulate de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria).

2. Înainte de a analiza însă situația de fapt și aspectele juridice specifice, trebuie prezentat mai întâi cadrul juridic pertinent.

[1] Limba originală: engleza.

[2] Directiva Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect (JO 1985, L 210, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 183), astfel cum a fost modificată prin Directiva 1999/34/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 10 mai 1999 (JO 1999, L 141, p. 20, Ediție specială, 15/vol. 5, p. 34).

II. Cadrul juridic

A. Dreptul Uniunii

1. Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect

3. Primul, al treilea, al patrulea și al șaselea considerent ale Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect au următorul cuprins:

„[…] este necesară apropierea legislațiilor statelor membre cu privire la răspunderea producătorului pentru prejudiciile provocate de caracterul defectuos al produselor sale, deoarece neconcordanțele existente între legislații pot denatura concurența, pot afecta libera circulație a mărfurilor în cadrul pieței comune și pot determina un grad diferit de protecție a consumatorului împotriva prejudiciilor aduse sănătății și bunurilor sale de un produs cu defecte;

[…]

[…] răspunderea fără culpă se aplică numai bunurilor mobile care au fost produse industrial; […], din această cauză, trebuie exclusă răspunderea pentru produsele agricole și vânat, cu excepția cazului în care aceste produse au fost supuse unei prelucrări cu caracter industrial care ar putea fi cauza defectelor produselor; […] răspunderea prevăzută de prezenta directivă ar trebui să se aplice și pentru bunurile mobile utilizate în lucrările de construcție de imobile sau încorporate în bunurile imobile;

[…] protecția consumatorului impune ca toți producătorii implicați în procesul de producție să fie trași la răspundere, în măsura în care produsul finit, o parte componentă a acestuia sau materia primă furnizată de ei a fost defectă; […], din același motiv, răspunderea ar trebui extinsă și în privința importatorilor de produse în Comunitate, precum și în privința persoanelor care se prezintă ca producători prin marcarea numelui, mărcii sau altui semn distinctiv sau care furnizează un produs al cărui producător nu poate fi identificat;

[…]

[…], pentru a proteja bunăstarea fizică și bunurile consumatorului, caracterul defectuos al unui produs nu ar trebui determinat pe baza necorespunderii produsului pentru utilizare, ci pe baza lipsei de siguranță la care populația se poate aștepta; […] siguranța este evaluată excluzând orice utilizare greșită a produsului care în aceste circumstanțe ar fi irațională [a se citi «nerezonabilă»]”.

4. Articolul 1 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect cuprinde regula generală potrivit căreia producătorul este răspunzător pentru prejudiciul cauzat de un defect al produsului său.

5. Articolul 2 și articolul 3 alineatele (1) și (2) din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect definesc noțiunile „produs” și „producător”, precum și persoana considerată „producător prezumat” în sensul acestei directive. Articolele menționate prevăd următoarele:

„Articolul 2

În sensul prezentei directive, «produs» înseamnă toate bunurile mobile, chiar în cazul în care sunt încorporate în alte bunuri mobile sau într-un bun imobil. Termenul «produs» se referă și la electricitate.

Articolul 3

(1) «Producător» reprezintă fabricantul unui produs finit, producătorul oricărei materii prime sau fabricantul unei părți componente, precum și orice persoană care, aplicându-și numele, marca sau alt semn distinctiv pe produs, se prezintă drept producătorul acestuia.

(2) Fără a aduce atingere răspunderii producătorului, orice persoană care importă un produs în Comunitate, în scopul vânzării, locațiunii, leasing-ului sau altei forme de distribuție în cadrul activității sale comerciale, este considerat producător, în înțelesul prezentei directive, și este răspunzător ca producător.

[…]”

6. Articolul 6 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect descrie ceea ce se consideră a fi un defect în sensul directivei. Primul paragraf al acestuia prevede:

„Un produs are defecte atunci când nu oferă siguranța la care o persoană se poate aștepta, ținând seama de toate împrejurările, printre care:

(a) prezentarea produsului;

(b) utilizarea căreia îi este destinată în mod rațional [a se citi «rezonabil»] produsul;

(c) momentul punerii în circulație a produsului.

[…]”

B. Dreptul austriac

7. Articolul 1 din Bundesgesetz vom 21. Jänner 1988 über die Haftung für ein fehlerhaftes produkt (Produkthaftungsgesetz) [Legea federală din 21 ianuarie 1988 privind răspunderea pentru produsele cu defect (denumită în continuare „Legea privind răspunderea pentru produsele cu

defect”)] [3] prevede:

„(1) În cazul în care defectul unui produs cauzează moartea, vătămarea integrității corporale sau a sănătății unei persoane ori distrugerea unui alt bun corporal decât produsul cu defect, următoarele entități sunt obligate să repare prejudiciul:

1. antreprenorul care l-a produs și l-a pus în circulație;

[…]”

8. Articolele 3, 4 și 5 din Legea privind răspunderea pentru produsele cu defect definesc producătorul, produsul și, respectiv, noțiunea de produs cu defect. Aceste dispoziții prevăd următoarele:

„Articolul 3. Termenul «producător» [articolul 1 alineatul (1) punctul 1] desemnează fabricantul unui produs finit, al unei materii prime sau al unei părți componente, precum și pe orice persoană care, aplicându-și numele, marca sau alt semn distinctiv pe produs, se prezintă drept producătorul acestuia.

Articolul 4. Termenul «produs» înseamnă orice bun corporal, chiar în cazul în care este parte dintr-un alt bun mobil sau este combinat cu un bun imobil. Termenul «produs» se referă și la energie.

Articolul 5. (1) Un produs este considerat defect atunci când nu oferă siguranța la care, ținând seama de toate împrejurările, o persoană se poate aștepta în mod rezonabil, în special în ceea ce privește:

1. prezentarea produsului;

2. utilizarea căreia îi este destinat în mod rezonabil produsul;

3. momentul punerii în circulație a produsului.

[…]”

III. Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

9. Întrebarea este adresată după cum urmează. Pârâta este proprietara [4] și (potrivit susținerilor ei) editoarea unei ediții regionale a *Kronen-Zeitung*, un cotidian popular care este poate ziarul tabloid cu cea mai mare circulație din Austria. La 31 decembrie 2016, ziarul a publicat sub rubrica „Hing’schaut und g’sund g’lebt” [„Aruncați o privire și trăiți sănătos”] un articol semnat de „Kräuterpfarrer Benedikt” [„Benedict, părintele plantelor”], intitulat „Schmerzfrei ausklingen lassen – Eine Auflage aus geriebenem Kren” [„Sfârșitul [de an] fără dureri – o cataplasmă din hrean ras”].

[3] BGBl. nr. 99/1988, astfel cum a fost modificată ultima dată în BGBl. I nr. 98/2001.

[4] „Medieninhaber” în sensul articolului 1 alineatul (1) punctul 8 din Bundesgesetz über die Presse und andere publizistische Medien (Legea federală privind presa și alte mijloace de informare jurnalistice) din 12 iunie 1981, BGBl. nr. 314/1981.

10. Articolul pertinent are următorul cuprins:

„Atenuarea durerilor reumatice

Hreanul proaspăt ras poate ajuta la diminuarea durerilor reumatice. Zonele afectate sunt frecate în prealabil cu un ulei vegetal gras sau cu untură de porc, înainte de a așeza și a apăsa pe acestea hreanul ras. Această cataplasmă poate fi lăsată să acționeze între două și cinci ore, apoi trebuie îndepărtată. Această aplicare are un bun efect de atenuare."

11. Potrivit instanței de trimitere, durata tratamentului prin aplicarea hreanului indicată în articol este incorectă: de fapt, ar fi trebuit să se indice că cititorilor li se recomandă să îl aplice timp de două-cinci *minute*, în loc de două-cinci *ore*. Rubrica în discuție a fost redactată de un călugăr care este membru al unui ordin religios. El și-a luat numele de „Benedikt". Se pare – sau cel puțin așa susține pârâta – că preotul în cauză este un expert recunoscut în domeniul artei vindecării cu ajutorul plantelor medicinale care, aparent, a scris nenumărate rubrici de acest tip și a publicat chiar cărți pe tema artei vindecării cu ajutorul plantelor medicinale. Pârâta susține că, până în prezent, a putut să se bazeze pe expertiza acestuia și că aceasta este prima reclamație de acest tip cu care s-a confruntat.

12. Reclamanta, VI, este abonată la *Kronen-Zeitung*. Aceasta susține că a citit articolul și a urmat indicațiile. Ea și-a aplicat astfel cataplasma din hrean potrivit indicațiilor din articol pe articulația gleznei de la piciorul stâng. A lăsat compresa aproximativ trei ore și a îndepărtat-o abia când a început să simtă dureri puternice. Uleiurile puternice de muștar conținute în hrean au cauzat o reacție toxică de contact. Prin urmare, aceasta a introdus o acțiune în instanță prin care a solicitat să i se acorde despăgubiri în cuantum de 4 400 de euro pentru durerea și suferința provocate, precum și să se constate răspunderea pârâtei pentru toate vătămările corporale actuale și pentru consecințele viitoare ale incidentului în cauză.

13. Acțiunea sa a fost respinsă în primă instanță. Instanța de prim grad de jurisdicție (Bezirksgericht für Handelsachen, Wien) (Tribunalul districtual pentru cauze comerciale din Viena, Austria) a constatat că pârâta a încredințat redactarea articolului unui expert în domeniul artei vindecării cu ajutorul plantelor medicinale care deja publicase numeroase lucrări cu privire la subiectul în cauză. Pârâta nu avea niciun motiv să verifice textele scrise prezentate de acel expert. În plus, întrucât autorul era un expert recunoscut, instanța a constatat că acesta nu ar fi trebuit considerat nici vădit incapabil, nici o persoană periculoasă cu bună știință în sensul articolului 1315 din Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (Codul civil austriac) [5].

14. Instanța a considerat că, dacă, în schimb, articolul original furnizat de autor ar fi fost corect, dar eroarea s-ar fi strecurat în cursul procesului de producție, pârâta ar fi fost răspunzătoare numai în măsura în care ar fi garantat efectiv corectitudinea informațiilor publicate. Aceasta a subliniat că *Kronen-Zeitung* este un ziar tabloid în care informațiile sunt prezentate în articole scurte, redactate într-un mod amuzant, simplu și ușor de înțeles. Prin urmare, articolul nu putea fi tratat în același mod cu un articol care ar fi apărut, de exemplu, într-o publicație științifică.

15. În plus, instanța a constatat că, într-o situație de acest tip, așteptările cititorului sunt diferite de cele pe care le-ar avea de la un articol științific, de la o revistă specializată ori de la o lucrare nefictivă. Prin urmare, întrucât nu se putea prezuma garantarea exactității pe fond a articolului, concluzia a fost că pârâta nu este răspunzătoare pentru durata incorectă a tratamentului indicată

[5] Această dispoziție se referă la răspunderea pentru faptele terților.

în articol. Apelul în fața instanței de apel, Handelsgericht Wien (Tribunalul Comercial din Viena, Austria), a fost respins din motive procedurale. Printre altele, instanța de apel nu a admis invocarea de către VI a unor fapte în susținerea, pentru prima dată, a unei cereri de examinare a răspunderii fără culpă a pârâtei.

16. În cadrul recursului formulat la Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă), argumentele întemeiate pe răspunderea fără culpă a pârâtei în temeiul Legii privind răspunderea pentru produsele cu defect par să fi fost exprimate într-un mod mai clar. În decizia sa din 21 ianuarie 2020, această instanță a respins argumentul potrivit căruia nu erau îndeplinite condițiile pentru examinarea răspunderii fără culpă în temeiul Legii privind răspunderea pentru produsele cu defect, chiar dacă, în cursul procedurii din primă instanță, reclamanta și-a întemeiat argumentele în mod specific pe răspunderea pentru culpă a pârâtei.

17. În continuare, această instanță a examinat argumentele privind răspunderea fără culpă în temeiul Legii privind răspunderea pentru produsele cu defect și, prin extensie, al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect. Aceasta a arătat că operele publicate precum manualele, instrucțiunile și hărțile sunt comercializate întrucât consumatorul final se așteaptă să obțină din acestea instrucțiuni precise. Aceasta a subliniat apoi că, de exemplu, dacă, într-o rețetă dintr-o carte sau dintr-un ziar, se indică în mod eronat cantitatea dintr-un anumit ingredient astfel încât dăunează sănătății umane, ar fi anormal ca victima să nu aibă posibilitatea de a formula o acțiune în temeiul Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, în condițiile în care, dacă aceeași cantitate excedentară ar fi fost adăugată în mod eronat într-un produs finit achiziționat de un consumator, acesta ar putea apoi să acționeze în justiție fabricantul produsului pe baza răspunderii fără culpă în temeiul Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect.

18. Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a identificat în continuare patru argumente împotriva angajării răspunderii pentru furnizarea de informații incorecte în situații de acest tip. În primul rând, ea a considerat că obiectivul de protecție a răspunderii pentru produsele cu defect este de a proteja împotriva pericolului pe care îl reprezintă obiectul, iar nu împotriva recomandărilor făcute. În al doilea rând, produsele de proprietate intelectuală precum rubricile din ziare nu constituie „produse” nici în sensul Legii austriece privind răspunderea pentru produsele cu defect, nici în sensul articolului 2 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect, tocmai pentru că acestea nu constituie, ca atare, bunuri corporale. În al treilea rând, stabilirea unei legături între răspunderea pentru produs și caracterul material al informației ar fi una arbitrară și, prin urmare, informațiile ar trebui excluse din domeniul de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect. În sfârșit, Curtea Supremă a exprimat preocupări referitoare la formele potențial nelimitate și infinite de răspundere care ar putea apărea dacă termenul „produs” care figurează la articolul 2 din directiva menționată ar primi o interpretare atât de largă.

19. În cele din urmă, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a arătat că, în cazul în care dispozițiile privind răspunderea fără culpă din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect s-ar aplica într-un astfel de caz, pârâta ar fi în principiu răspunzătoare, în temeiul Legii privind răspunderea pentru produsele cu defect, pentru orice vătămare corporală cauzată cititoarei reclamante de sfaturile incorecte pe care le-a urmat.

20. În lumina îndoielilor exprimate în această privință, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a decis să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 2 coroborat cu articolul 1 și cu articolul 6 din [Directiva 85/374] trebuie interpretat în sensul că poate fi de asemenea considerat un produs (cu defect) un exemplar fizic al unui cotidian care conține un sfat inexact referitor la sănătate, a cărui respectare cauzează un prejudiciu adus sănătății?”

21. Pârâta, KRONE-Verlag, guvernul german și Comisia Europeană au prezentat observații scrise în fața Curții.

IV. Analiza întrebării preliminare

22. Astfel cum am arătat, problema esențială care trebuie luată în considerare în cadrul prezentei cereri de decizie preliminară este dacă, în temeiul Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, răspunderea proprietarului unui ziar poate fi angajată pentru un astfel de articol eronat [6]. În opinia noastră, din modul de redactare, din obiectivele și din contextul directivei menționate rezultă în mod clar că aceasta se aplică numai proprietăților fizice ale produselor, astfel încât nu este aplicabilă într-un asemenea caz.

23. Conform unei jurisprudențe constante a Curții, în interpretarea unei dispoziții de drept al Uniunii, trebuie să se țină seama, pe lângă textul dispoziției relevante – care, „potrivit principiilor tradiționale de interpretare, este întotdeauna punctul de pornire și, în același timp, limita oricărei interpretări” [7] – și de contextul său și de obiectivele urmărite de reglementarea din care face parte [8]. În consecință, propunem să analizăm mai întâi textul propriu-zis al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, iar apoi să examinăm contextul acesteia și obiectivele pe care le urmărește.

24. Pornind de la formularea propriu-zisă a Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, se poate observa că articolul 1 din directivă prevede că producătorul este „răspunzător pentru prejudiciul cauzat de un defect al produsului său”. În continuare, articolul 2 definește „produsele” ca fiind „toate bunurile mobile, chiar în cazul în care sunt încorporate în alte bunuri mobile sau într-un bun imobil” [9]. Articolul 3 definește „producătorul” drept „fabricantul unui produs finit, producătorul oricărei materii prime sau fabricantul unei părți componente, precum și pe orice persoană care, aplicându-și numele, marca sau alt semn distinctiv pe produs, se prezintă drept producătorul acestuia”. Articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede în

[6] Aspectul dacă răspunderea ar putea interveni sau ar trebui să intervină în temeiul altor dispoziții ale dreptului austriac reprezintă în mod evident o problemă distinctă și, întrucât aceasta este în întregime de competența instanței de trimitere, nu vom exprima, bineînțeles, nicio poziție cu privire la această problemă distinctă. În mod evident, o astfel de răspundere potențială nu este exclusă de Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect [a se vedea al treisprezecelea considerent al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect, precum și articolul 13 din directiva menționată].

[7] A se vedea în acest sens Concluziile avocatului general Trstenjak prezentate în cauza Agrana Zucker (C-33/08, EU:C:2009:99, punctul 37).

[8] A se vedea în acest sens, de exemplu, Hotărârea din 10 septembrie 2014, Holger Forstmann Transporte (C-152/13, EU:C:2014:2184, punctul 26), precum și Hotărârea din 10 decembrie 2018, Wightman și alții (C-621/18, EU:C:2018:999, punctul 47).

[9] Inițial, Directiva 85/374 se aplica numai „bunurilor mobile care au fost produse industrial” [al treilea considerent al acestei directive]. Directiva 1999/34 a eliminat excepția referitoare la „produsele agricole primare” din domeniul de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect și, potrivit considerentului (8) al Directivei 1999/34, urmărea să includă „toate tipurile de produse”, extinzând astfel domeniul de aplicare al directivei dincolo de produsele *care au fost produse industrial*. Acest lucru este confirmat de aplicarea de către Curte a Directivei 85/374 în cazul unui produs care, în mod evident, nu a fost produs industrial, și anume în Hotărârea din 10 mai 2001, Veedfald (C-203/99, EU:C:2001:258), care privea o situație în care un rinichi fusese curățat înainte de transplant cu ajutorul unui lichid pentru perfuzie, iar acest lichid, produs în dispensarul spitalului, s-a dovedit a fi defect, ceea ce a făcut ca rinichiul să nu poată fi utilizat pentru transplant.

continuare că un produs are defecte „atunci când nu oferă siguranța la care o persoană se poate aștepta, ținând seama de toate împrejurările, printre care: (a) prezentarea produsului; (b) utilizarea căreia îi este destinată în mod rațional [a se citi «rezonabil»] produsul; (c) momentul punerii în circulație a produsului". Acești termeni vizează producția de bunuri corporale și prejudiciul suferit ca urmare a unui defect fizic al produsului respectiv.

25. Cu toate acestea, la nivel doctrinar, unii autori au sugerat că un produs nu trebuie nici măcar să fie material în acest sens pentru a fi calificat drept „produs" în sensul articolului 2 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect [10]. Acest lucru ar oferi posibilitatea de a considera *informațiile conținute în ziar*, iar nu ziarul ca atare, drept produs. Or, considerăm că o astfel de interpretare nu este posibilă având în vedere modul de redactare, obiectivele și contextul acestei directive.

26. Desigur, este adevărat că un ziar convențional care este publicat în mod tradițional este un bun corporal și că este de asemenea un bun mobil. Poate fi posibil să ne imaginăm situații în care cumpărătorul unui ziar publicat efectiv ar putea suferi vătămări corporale dacă, de exemplu, acestea ar surveni ca urmare a unei agrafe proeminente sau, eventual, a toxicității cernelii utilizate în procesul de imprimare. Cu toate acestea, prezenta cerere se referă în esență la un pretins viciu cu conținut *intelectual*, iar nu la un defect al unui produs *fizic* ca atare. Prin urmare, în prezenta cauză, se află în discuție un serviciu, iar nu un produs.

27. De exemplu, nu se sugerează că ziarul ca atare i-a provocat vătămări doamnei VI: a fost mai degrabă vorba despre vătămări pe care ea însăși și le-a provocat după ce a urmat sfaturi eronate publicate în ziarul respectiv. Prin urmare, întrebarea privește aspectul dacă un produs material care conține astfel de sfaturi incorecte poate fi considerat „cu defect" în sensul în care acest termen și termenii asociați sunt utilizați în Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect.

28. Nimic nu sugerează că ziarul prezenta defecte ca urmare a ceea ce ar putea fi considerate a fi „proprietățile sale externe". În doctrină, unii autori susțin că suportul material nu poate fi disociat în acest scop de însuși conținutul său. Se sugerează, așadar, ca regimul răspunderii fără culpă care rezultă din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect ar trebui să se aplice atât defectelor produsului ca atare, cât și conținutului său intelectual [11]. Argumentele lor în susținerea acestei teze se întemeiază în principal pe obiectivul legislației în materia răspunderii pentru produsele cu defect, și anume protecția consumatorilor. Mai mult, aceștia susțin că există situații care intră sub incidența Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect care prezintă o

[10] Comisia susține că definiția noțiunii de „produs" este amplă (cu toate acestea, în opinia sa, produsul trebuie să fie „produs industrial"). Aceasta subliniază că, în timp ce articolul 4 din Legea austriacă privind răspunderea pentru produsele cu defect definește produsul ca fiind „orice bun mobil corporal", calificarea drept „corporal" nu figurează în textul articolului 2 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect. Energia electrică este inclusă, și ea, în temeiul acelei dispoziții, în noțiunea de „produs", deși nu este un bun corporal. Această discuție se impune mai mult atunci când este vorba despre un program informatic în cazul căruia chiar transferul pe un suport material a devenit rar, iar modul obișnuit în care este transferat în prezent constă în descărcarea sa (în ceea ce privește această opinie, a se vedea, de exemplu, Spindler, G., „Verschuldensunabhängige Produkthaftung im Internet", în *Multimedia und Recht*, ediția a treia, 1998, p. 119-124). Comisia, în raportul său din 19 februarie 2020 privind implicațiile în materie de siguranță și răspundere ale inteligenței artificiale, ale internetului obiectelor și ale roboticii [COM(2020) 64 final, p. 14] nu pare să meargă atât de departe *de lege lata*, având în vedere că propunerea sa este în sensul că, „[d]eși Directiva privind răspunderea pentru produse oferă o definiție amplă a produselor, domeniul de aplicare al acestei definiții ar trebui clarificat pentru a reflecta mai bine complexitatea tehnologiilor emergente".

[11] Pentru exemple de astfel de abordări, a se vedea Foerste, U., și Graf von Westphalen, F., (eds.), *Produkthaftungshandbuch*, ediția a treia, Beck, München, 2012, p. 815, § 47 punctul 16, Cahn, A., „Produkthaftung für verkörpertegeistige Leistungen", în *Neue Juristische Wochenschrift*, Beck, 1996, p. 2899-2905, la p. 2901-2903, Meyer, A., „Die Haftung für fehlerhafte Aussagen in wissenschaftlichen Werken", în *Zeitschrift für Urheber- und Medienrecht*, ediția a treia, 1997, p. 26-34. Pentru o opinie contrară unei astfel de abordări, a se vedea Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Otto Schmidt Verlag, Köln, 2001, p. 623-627. Toți acești autori au în vedere legea germană privind răspunderea pentru produsele cu defect. Această lege germană transpune Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect, deși problemele abordate nu sunt specifice transpunerii în legislația germană.

mare asemănare cu situații în care informații incorecte conduc la vătămări corporale. Un exemplu este situația în care un produs care ar trebui să avertizeze persoanele cu privire la un anumit pericol, cum ar fi, poate, un detector de fum, nu funcționează corect. Lipsa unui avertisment împiedică persoanele să acționeze în mod corect pentru a răspunde la pericol (de exemplu, să iasă dintr-o clădire în flăcări), ceea ce duce, în consecință, la vătămarea lor [12]. Acești autori fac o paralelă cu situațiile în care manualul de instrucțiuni al unui produs cuprinde informații incorecte. Ca și în cazul informațiilor incorecte furnizate pe suport de hârtie, pericolul în acest caz nu provine din calitatea fizică a produsului, ci din faptul că cititorii urmează instrucțiunile (incorecte) pe care acesta le conține.

29. În ceea ce ne privește, nu suntem însă convinși de aceste argumente. Din modul de redactare a articolului 6 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect reiese că defectul vizează în mod clar produsul însuși în sensul articolului 2 din această directivă. Mai mult, articolul 1 din directiva menționată nu prevede o răspundere fără culpă pentru simple sfaturi. Mai degrabă, răspunderea trebuie să fie legată de punerea în circulație a unui produs [13]. Aceasta impune existența unei legături directe de cauzalitate între defectul produsului și prejudiciul suferit de victimă, care este încă prezent în situațiile descrise la punctul 28 din prezentele concluzii, în timp ce nu există nicio legătură cu produsul în cazul unei sfat incorect prezentat într-un ziar [14]. Acest lucru înseamnă și că directiva menționată nu se aplică serviciilor [15].

30. Deși ar putea fi corect să se afirme că este din ce în ce mai dificil să se facă distincție între produse și servicii ca urmare a progreselor tehnologice [16], o astfel de apreciere, care ar putea determina legiuitorul să acționeze, nu permite totuși aplicarea Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect în alte împrejurări decât cele în care, având în vedere modul său de redactare clar, se aplică în prezent. Acest lucru este valabil cu atât mai mult cu cât extinderea aplicării sale la cazurile de informații încorporate într-un produs mobil ar conduce la alte incoerențe. De ce, de exemplu, ar exista o răspundere fără culpă pentru informațiile conținute într-o publicație, dar nu și pentru sfaturile oferite la radio sau la televizor [17]?

31. În opinia noastră, din modul de redactare, din contextul și din obiectivele Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect reiese însă cu claritate că trimiterea la un „produs” în această directivă se referă exclusiv la un obiect material. Acesta este în esență motivul pentru

[12] Un alt exemplu îl constituie funcționarea defectuoasă a unui dispozitiv de diagnosticare în cazul în care această funcționare defectuoasă înseamnă că o afecțiune medicală rămâne nediagnosticată și, prin urmare, netratată.

[13] A se vedea, *a contrario*, articolul 7 litera (a) din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect, care exonerează producătorul de răspundere în cazul în care nu a pus produsul în circulație. A se vedea de asemenea Oechsler, J., *J von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, ediția revizuită din 2018, de Gruyter, Berlin, § 2, ProdHaftG, punctul 78, tot în ceea ce privește Produkthaftungsgesetz (Legea germană privind răspunderea pentru produsele cu defect).

[14] A se vedea în acest sens Günther, A., *Produkthaftung für Informationsgüter*, Verlag Dr. Otto Schmidt, Köln, 2001, p. 650 și 651, care distinge între „Instruktionshaftung” (răspunderea pentru instrucțiuni) și „Informationshaftung” (răspunderea pentru informații).

[15] Comisia a afirmat deja în Cartea verde „Răspunderea pentru produsele cu defect” [COM(1999) 396 final], pagina 7 că: „Serviciile necorespunzătoare nu sunt guvernate de Directiva 85/374/CEE”. Aceasta corespunde faptului că propusese o Directivă a Consiliului privind răspunderea furnizorilor de servicii [COM(90) 482 final (JO 1991, C 12, p. 8)]. Proiectul a fost ulterior retras [COM(94) 260 final]. Punctul 2.8 din Avizul Comitetului Economic și Social European referitor la Propunerea de directivă a Consiliului privind răspunderea furnizorilor de servicii (JO 1991, C 269, p. 40) explică foarte bine problemele pe care le-ar putea ridica o astfel de directivă: „Din examinarea prezentei propuneri reiese în mod clar că punerea sa în aplicare ar împiedica orice cercetare și inovare în domeniile de activitate ale profesiilor liberale. Aceasta ar conduce la medicină defensivă, la consultări juridice, comerciale și fiscale defensive și la activități de consiliere defensivă din partea arhitecților, inginerilor și antreprenorilor din domeniul construcțiilor. Nu acesta a fost scopul pe care consumatorii l-au avut în vedere.”

[16] Acest aspect a fost comentat și în Raportul Comisiei către Parlamentul European, Consiliu și Comitetul Economic și Social European, Raport privind implicațiile în materie de siguranță și răspundere ale inteligenței artificiale, ale internetului obiectelor și ale roboticii [COM(2020) 64 final], p. 13 și 14.

[17] A se vedea de asemenea *Münchener Kommentar zum BGB*, ediția a opta, 2020, § 2 ProdHaftG, punctul 19, precum și Ulmer-Eilfort, C., și Obergfell, E. I., Verlagsrecht, ediția a doua, C. H. Beck, 2020, punctul 1036.

care prezenta cerere nu poate fi admisă, cel puțin în ceea ce privește Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect, tocmai pentru că nu se referă la o vătămare cauzată de un defect fizic al unui produs.

32. Acest lucru este confirmat și de o examinare a obiectivelor și a contextului Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect. Chiar primul considerent al acestei directive precizează că este vorba despre o măsură de armonizare „cu privire la răspunderea producătorului pentru prejudiciile provocate de caracterul defectuos al produselor sale” și că această măsură a fost necesară întrucât „neconcordanțele existente între legislații pot denatura concurența, pot afecta libera circulație a mărfurilor în cadrul pieței comune și pot determina un grad diferit de protecție a consumatorului împotriva prejudiciilor aduse sănătății și bunurilor sale de un produs cu defecte”. Aceasta se referă în mod clar numai la bunuri corporale și, astfel cum Curtea a avut deja ocazia să sublinieze, „[d]elimitările domeniului de aplicare al directivei menționate stabilite de legiuitorul Uniunii reprezintă rezultatul unui proces complex de cumpănire efectuată, în special, între aceste diferite interese” [18].

33. Toate aceste elemente sunt susținute de celelalte considerente. Astfel, de exemplu, potrivit celui de al treilea considerent, răspunderea fără culpă „se aplică numai bunurilor mobile care au fost produse industrial”. Deși, astfel cum s-a arătat în nota de subsol 9 din prezentele concluzii, domeniul de aplicare al dispoziției a fost extins ulterior dincolo de domeniul de aplicare al produselor *care au fost produse industrial*, nu există nicio mențiune cu privire la faptul că simpla informare sau consiliere intră sub incidența Directivei privind răspunderea pentru produse. În al patrulea considerent al acesteia se arată, în plus, că protecția efectivă a consumatorului impune ca „toți producătorii implicați în procesul de producție să fie trași la răspundere, în măsura în care produsul finit, o parte componentă a acestuia sau materia primă furnizată de ei a fost defectă […]”. Potrivit celui de al șaselea considerent, pentru a proteja „bunăstarea fizică și bunurile consumatorului, caracterul defectuos al unui produs nu ar trebui determinat pe baza necorespunderii produsului pentru utilizare, ci pe baza lipsei de siguranță la care populația se poate aștepta […]”. De asemenea, referirea la „lipsa de siguranță” nu poate fi considerată, având în vedere contextul, decât o referire la un defect al unui produs material care poate cauza un prejudiciu.

34. Toate aceste elemente contextuale nu fac decât să întărească concluzia potrivit căreia domeniul de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect vizează numai siguranța produselor fizice, iar obiectivul său principal este de a prevedea o măsură corectivă pe baza unei răspunderi fără culpă în cazul în care se constată că astfel de produse sunt defecte. În caz contrar, s-ar putea deschide calea pentru o serie de cereri în temeiul acestei directive referitoare la ceea ce ar constitui în esență prestarea defectuoasă sau neglijentă de servicii. Aceasta ar putea include, de exemplu, recomandările scrise elaborate de un contabil sau de un avocat sau un raport medical întocmit în scris, chiar dacă, în astfel de împrejurări, ar fi total nefiresc să se susțină, de exemplu, că, prin semnarea unui asemenea raport, profesionistul „se prezintă” ca „producător” al unui „produs finit” astfel încât acesta este un „producător” în sensul articolului 3 alineatul (1) din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect [19].

35. După cum pare să sugereze de altfel însăși instanța de trimitere la punctul 4.2 din cererea sa de decizie preliminară, impunerea unei răspunderi în temeiul Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect într-un astfel de caz ar putea de asemenea să expună prestatorii de servicii

[18] Hotărârea din 21 decembrie 2011, Dutrueux (C-495/10, EU:C:2011:869, punctul 22 și jurisprudența citată).

[19] A se vedea de asemenea nota de subsol 15 din prezentele concluzii, care citează avizul Comitetului Economic și Social cu privire la Propunerea de directivă a Consiliului privind răspunderea furnizorilor de servicii (JO 1991, C 269, p. 40).

unei răspunderi fără culpă potențial nelimitate față de un număr mare de posibili reclamanți [20]. Ar fi dificil să se evite concluzia că impunerea unei răspunderi fără culpă ar denatura astfel delimitările domeniului de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect care, astfel cum am observat mai sus și după cum a arătat Curtea în Hotărârea Dutrueux [21], reprezintă rezultatul unui proces complex de cumpănire între diferite interese.

36. O astfel de concluzie ar putea conduce de asemenea la situația în care un alt aspect legat de publicarea ziarelor s-ar limita în sine la dificultăți juridice deosebite. Majoritatea ziarelor, de la cele mai serioase la cele mai populare, propun cititorilor rubrici de acest tip, în care editorii oferă consiliere cu privire la diverse aspecte, inclusiv aspecte medicale, juridice, de grădinărit, de creștere a copiilor și personale. În cazul în care unui ziar i s-ar putea angaja răspunderea fără culpă pentru sfaturile necorespunzătoare sau eronate care au cauzat fie vătămări corporale, fie (sub rezerva limitelor prevăzute la articolul 9 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect) pagube materiale, acest lucru ar genera un nou pericol pentru editori, care, după cum a subliniat pârâta în observațiile sale scrise, ar putea avea implicații serioase în ceea ce privește libertatea presei, astfel cum este garantată la articolul 11 alineatul (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (și, prin extensie, la articolul 10 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale). Toate acestea înseamnă că, în cazul în care Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect ar fi fost menită să conducă la un asemenea rezultat, ar fi fost de așteptat ca acest lucru să fi fost exprimat în termeni foarte clari și univoci. Însuși faptul că această directivă nu conține nicio mențiune cu privire la acest aspect este o mărturie elocventă a faptului că impunerea unei răspunderi de acest gen în astfel de împrejurări nu a fost niciodată avută în vedere de legiuitorul Uniunii.

37. Ar trebui însă subliniat că aspectele legate de răspunderea delictuală și de neglijența profesională în astfel de cazuri sunt guvernate de legislația națională a fiecărui stat membru în parte. Legiuitorul Uniunii nu a intenționat niciodată ca acestea să fie armonizate în acest mod și cu atât mai puțin ca astfel de cereri să fie incluse în regimul răspunderii fără culpă prevăzut de Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect, printr-o interpretare artificială și extensivă a termenilor acesteia. Curtea a statuat deja că directiva menționată nu are vocația de a armoniza în mod exhaustiv domeniul răspunderii pentru produsele cu defect, dincolo de aspectele pe care le reglementează [22].

38. Deși este adevărat că problema ridicată în prezenta cauză este nouă, trebuie să se observe că nu își găsește nicio susținere în niciuna dintre hotărârile pronunțate până în prezent în legătură cu Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect. Probabil situația cea mai asemănătoare este cea vizată de Hotărârea Curții în cauza Dutrueux [23]. În cauza respectivă, un băiat tânăr a suferit arsuri în timpul intervențiilor chirurgicale efectuate la un spital. Arsurile au fost însă cauzate de o saltea electrică pe care domnul Dutrueux a fost așezat și care prezenta defecțiuni la sistemul de reglare a temperaturii. Spitalul a utilizat pur și simplu salteaua pe care o achiziționase de la un furnizor de produse spitalicești.

[20] A se vedea celebrele observații cu caracter prudențial prezentate de judecătorul Cardozo, C. J., în Hotărârea Ultramares Corporation/Touche 174 NE 441 (1931) în sensul că legea trebuie să evite perspectiva unei răspunderi potențiale „într-un cuantum nedeterminat, pentru o perioadă nedeterminată, pentru o categorie nedeterminată”.

[21] Hotărârea din 21 decembrie 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869, punctul 22).

[22] A se vedea Hotărârea din 4 iunie 2009, Moteurs Leroy Somer (C-285/08, EU:C:2009:351, punctele 24 și 25), și Hotărârea din 21 decembrie 2011, Dutrueux (C-495/10, EU:C:2011:869, punctul 21).

[23] Hotărârea din 21 decembrie 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869).

39. Curtea a statuat însă că „un asemenea utilizator nu poate fi considerat participant la lanțul de producție și de comercializare ale produsului în cauză” în sensul articolului 3 din Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect [24]. Concluzia a fost că spitalul nu era decât un simplu prestator de servicii medicale în acest scop și, în cazul în care un astfel de prestator „utilizează […] echipamente sau produse cu defect al căror producător, în sensul dispozițiilor articolului 3 din [Directiva privind răspunderea pentru produse] […] și cauzează, prin aceasta, prejudicii beneficiarului prestației”, răspunderea prestatorului de servicii „nu intră în domeniul de aplicare al directivei menționate” [25].

40. Din Hotărârea Dutrueux [26] rezultă, așadar, că răspunderea pentru prestarea unor servicii distincte de produsul fizic cu defect nu intră în domeniul de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect. În prezenta cauză, există chiar mai puține elemente pertinente în susținerea cererii, întrucât, astfel cum s-a menționat mai sus, spre deosebire de situația din cauza respectivă, nu a existat niciun defect al produsului fizic ca atare.

41. Reunind toate aceste linii interpretative, putem doar să concluzionăm că o astfel de cerere nu intră în domeniul de aplicare al Directivei privind răspunderea pentru produsele cu defect. Este vorba în esență despre o acțiune referitoare la furnizarea unui serviciu – sfaturi oferite consumatorilor în cadrul unei rubrici dintr-un ziar – care nu se referă la un ziar ca produs fizic. Prin urmare, nu se poate afirma că vătămările corporale suferite de VI au fost cauzate de un defect al unui produs în sensul în care sunt utilizați acești termeni în Directiva privind răspunderea pentru produsele cu defect.

V. Concluzie

42. În lumina considerațiilor care precedă, propunem, așadar, Curții să răspundă la întrebarea adresată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) după cum urmează:

Articolul 2 coroborat cu articolul 1 și cu articolul 6 din Directiva 85/374/CEE a Consiliului din 25 iulie 1985 de apropiere a actelor cu putere de lege și a actelor administrative ale statelor membre cu privire la răspunderea pentru produsele cu defect nu poate fi interpretat în sensul că trebuie considerat un „produs cu defect” în sensul acestei directive și un exemplar fizic al unui cotidian care conține un sfat inexact privind sănătatea, a cărui respectare cauzează un prejudiciu adus sănătății.

[24] *Ibidem*, punctul 28.

[25] *Ibidem*, punctul 39.

[26] Hotărârea din 21 decembrie 2011 (C-495/10, EU:C:2011:869).